

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คำว่าโอมะ โดยความหมาย หมายถึง ห้วงน้ำ คือการเวียนว่ายตายเกิด^๑ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาใช้เรียกชื่อกิเลสประเภทหนึ่ง ดังคำอธิบายว่า ห้วงน้ำคือกิเลส^๒ที่เป็นเช่นนั้น เพราะ มีลักษณะท่วมทับ หรือทำให้บุคคลจมลงในห้วงของความทุกข์เหตุนั้นในพระไตรปิฎกจึงอธิบายความว่า กิเลสจุน้ำท่วมพาผู้ตกไปให้พินาศ^๓เพราะเป็นห้วงน้ำใหญ่ที่ข้ามได้ยาก^๔และเป็นเครื่องผูก^๕ของชาติ ชรา มรณ โสภ ปรีเทว^๖

ในคัมภีร์พระไตรปิฎก ท่านจำแนกโอมะไว้หลายประเภท เช่น โอมะ ๔, โอมะ ๕ และ โอมะ ๖ บรรดาโอมะเหล่านี้ มีข้อควรสังเกตหลายประการ เช่น การจำแนกประเภท ในโอมตรณสูตร^๗ ท่านจำแนกเป็นโอมะ ๔ แต่ในมารัตตสูตร ท่านจำแนกเป็นโอมะ ๕^๘ และ โอมะ ๖^๙

แนวทางปฏิบัติเพื่อก้าวล่วงโอมะเหล่านั้นก็แตกต่างกัน เช่น โอมตรณสูตร มีผู้ไปทูลถามปัญหาว่าพระองค์ทรงข้ามโอมะ ได้อย่างไรพระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า “ผู้มีอายุ เราเองเมื่อไม่พัก ไม่เพียร จึงข้ามโอมะได้”^{๑๐}ในสัมพหุลภิกขุวัตตสูตรว่า ภิกษุพึงตัดสังโยชน์เบื้องต่ำ ๕ พึงละสังโยชน์เบื้องสูง ๕ และพึงเจริญอินทรีย์ ๕ ให้ยิ่งขึ้นไปภิกษุผู้ก้าวล่วงกิเลสเครื่องข้อง ๕ ได้ เราเรียกว่า ผู้ข้ามโอมะได้^{๑๑}ขณะที่ในอาพวกสูตรพระพุทธเจ้าตรัสตอบปัญหาของยักษ์ว่า บุคคลข้ามโอมะได้ด้วยศรัทธา ข้ามอรรณพได้ด้วยความไม่ประมาท ล่วงทุกข์ได้ด้วยความเพียร บริสุทธิได้ด้วยปัญญา^{๑๒}

^๑ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), *พจนานุกรมพุทธศาสนา*, (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, ๒๕๕๔), หน้า ๕๗๗.

^๒ ส.ส.อ. (ไทย) ๑/๑/๑๖.

^๓ ที.ปา.อ. (ไทย) ๓/๑๒/๒๒๑.

^๔ ที.ปา.อ. (ไทย) ๓/๑๔/๑๔.

^๕ ขุ.อุ. (ไทย) ๒๕/๑๐๕๗/๗๕๒

^๖ ขุ.สุ. (ไทย) ๒๕/๑๐๕๗/๗๕๒.

^๗ ส.ม. (ไทย) ๑๗/๑๗๒/๑๐๑.

^๘ ส.ส. (ไทย) ๑๕/๑๖๑/๒๑๔.

^๙ ส.ส. (ไทย) ๑๕/๑๖๑/๒๑๔.

^{๑๐} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๑/๑.

^{๑๑} ขุ.ร. (ไทย) ๒๕/๓๗๐/๑๔๗.

^{๑๒} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๒๔๖/๓๕๓.